

Helinin Heikin palsta

Kiehtova kirja Hartolan apteekista

Myllyniemi, Satumaarit: "Jos tämä ei auta, niin lähtee henki!" Hartolan apteekkiperinnettä ja terveystiltoja vuodesta 1903. Hartolan apteekki 2022. 208 s.

Kulttuuriantropologi Satumaarit Myllyniemi kokosi Hartolan apteekin vaiheista kirjan. Sen kustantanut apteekkari Minna Itkonen toivoi, että Myllyniemi kirjoittaisi paikallistarinoilla höystetyn historiikin. Tarinoiden kautta pienet yksityiskohdat korostuvat mehkukaina. Myllyniemi sai vapaudet kirjoittaa. Niinpä valmis kirja onkin paljon enemmän kuin apteekkihistoriikki. Se kuvaa koko terveydenhuollon kehitystä niin Hartolassa kuin naapurikunnissakin.

Viime vuosisadan alussa apteekit pyrittiin perustamaan sellaisille paikkakunnille, joissa oli lääkäri ja eläinlääkäri. Hartolassa ei ollut varsinaista itsenäistä apteekkia vaan ns. haara-apteekki, joka sai myytävät lääketuotteensa valmiina ja hoiti paikallisen lääkejake-lun.

Heinolan vai Joutsan haara-apteekki?

Hartolan haara-apteekin oikeuksista riideltiin kipeästi Heinolan ja Joutsan apteekkareiden kesken. Ensimmäisen haara-apteekin oikeudet sai Heinolan apteekkari. Hartolan sivuliike avautui Tainionvirran varteen 1903. Apteekin oikeudet olivat vuoteen 1913 saakka Heinolan apteekkarilla.

Hartolan haara-apteekin omistajuudesta kiisteltiin vuosina 1912-14 ankarasti. Joutsan apteekkari Holmström anoi Hartolan haara-apteekin oikeuksien siirtämistä Joutsan apteekille. Myös Heinolan uusi apteekkari Dahlström anoi, että hänelle myönnettäisiin edeltäjänsä tavoin oikeus haara-apteekin pitoon Hartolassa.

Oikeutta haettiin aina Keisarillisesta senaatista ja Lääkintöhallituksesta asti. Apteekin siirtoa perusteltiin silläkin, että Hartolan kirkko siirtyi kilometrin Joutsan päin.

Lääkintöhallitus päätyi myöntämään oikeudet Heinolan apteekille. Senaatti kuitenkin kumosi Lääkintöhallituksen päätösmyöntämät haara-apteekkioikeudet. Joutsan apteekkari Holmström avasi 26. marraskuuta 1913 haara-apteekin uudessa kirkonkylässä.

Marraskuusta 1913 maaliskuun loppuun 1914 Hartolassa toimi yhtä aikaa kaksi apteekkia. Tuolta ajalta on sanontakin: "Hartolassa on kaksi kirkkoa, kaksi pappia, kaksi lukkaria ja kaksi apteekkia". Joutsan haara-apteekki toimi Hartolassa vuosina 1913-1919.

Kiistaa piirilääkärin asuinpaikasta

Samanlaista kiistaa käytiin piirilääkärin asemapaikasta. Hartolalaisten mukaan kartta todisti, että Hartola sijaitsee Heinolan piirin keskipisteessä. Piirilääkäripiiriin kuuluivat Hei-

nolan kaupunki ja maalaiskunta, Sysmä, Mäntyharju, Hartola, Joutsa, Leivonmäki ja Luhanka. Hartolasta ja Joutsasta ei tahtonut löytyä lääkäreille kelpavia asuntoja. Tätä apteekin ja lääkärin paikkaa koskevaa kiistaa on teoksessa satakunta sivua. Sen luulisi kiinnostavan myös naapurikunnissa. Tällaista tietoa ei ole aikaisemmin esitetty.

Myllyniemi on penkonut arkistolähteitä. Hän kertoo olleensa monen asiakirjan ensimmäinen lukija, jolle langoit suljetut asiakirjat avattiin saksilla varoen Kansalliskirjaston tutkijapalvelussa.

Kolmessa paikassa seitsemän apteekkaria

Hartola sai kunnanlääkärin 1913 ja apteekin 1919. Ensimmäinen apteekkari oli Max Sandelin. Hartolassa on toiminut seitsemän apteekkaria. Apteekkareista Usko Tervaportti-Koskinen johti apteekkia 45 vuotta ja ehti olla apteekki-alalla 66 vuotta. Luopuessaan apteekkioikeudesta vuonna 1986 hän oli 86-vuotias ja Suomen vanhin apteekkari.

Apteekki on toiminut kolmessa paikassa. Ensin se oli Männikössä Seurojentaloa vastapäätä. Rakennus purettiin vuonna 1985 päiväkodin tieltä.

Vuonna 1957 apteekki muutti Keskustie 57 pankin ja apteekin yhteishankkeen rakennettuun kiinteistöön. Vuonna 2017 apteekki muutti kadun toiselle puolelle Kiuru Sport -urheiluliikkeen entisiin tiloihin.

Jos tämä ei auta, niin lähtee henki. Näin sanoi pitkäaikainen apteekkari Usko Koskinen-Tervaportti luovuttaessaan asiakkaalleen itse valmistamaansa yskänlääkettä. Lääke olikin kuuluisa tehokkuudestaan.

Herkullisia yksityiskohtia hienossa paketissa

Satumaarit Myllyniemi on kulttuuriantropologi. Hän on kirjoittanut vuonna 2007 ilmestyneen Hyrynsalmen apteekkihistoriikin "Rohtolan". Parhaillaan hän tekee väitöskirjaa Turun yliopistoon.

Kirjoittajan arkistojen käyttötuntemus on mahdollistanut herkkujen yksityiskohtien poiminnan vanhoista asiakirjoista. Kirjaa varten on myös haasteltu hartolalaisia.

Myllyniemi kirjoittaa että "kaikista ihmisistä ei jää jäljelle tarinoita, mutta vaikkapa Hartolassa vaikuttaneet apteekkari Usko Koskinen-Tervaportti, kunnanlääkäri Eero Korpela, piirielinlääkäri Axel Härd ja kirkkoherra Adolf Rosander ovat jääneet kansan syvien rivien muistiin ja sukupolvelta seuraavalle kiertäväksi rakastettaviksi

si tarinoiksi.

He värittävät ja valaisevat arkista taivallustamme riemukas tempauskineen. Heidän huumorinsa on upponut kansaan, eikä heidän ammattiosaamistaan niinkään muistella. Esimerkillään tarinoiden päähenkilöt kannustavat elämään rohkeasti. Jos elää kieli kessellä suuta, ei jää historiaan!"

Pääjuonen rinnalla kulkevat kansanperinneaineokset, jotka tekijä on taitavasti sijoittanut niin leipätekstiin kuin erillisiin kainaloartikkeleihin.

Kirjan julkaisu kulttuuriteko

Kirjan kustantanut apteekkari Minna Itkonen antoi kirjoittajalle vapaat kädet ja se kannatti. Myllyniemi kirjoittaa sujuvasti. Kirjaa varten on hankittu kuvia useista eri arkistoista. Kirja on upean näköinen kiitos

Kalervo Sammalvehrään tyylikkään taiton. Minna Itkonen on tehnyt todellisen kulttuuriteon kustantamalla apteekikirjan.

Heikki Helin

Tämä on kirjoitussarjan 769. osa.

Kirjaa saa Hartolan apteekista 39 eurolla.

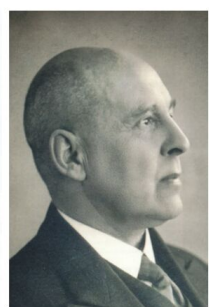
Suomen Korisestuliiton verkkosivuilla dosentti Lassi Saressalo esitteli kirjan 20.1.2023. Esittely löytyy osoitteesta: <https://koti-sestuliitto.fi/jos-tama-ei-auta-niin-lahtee-henki/>

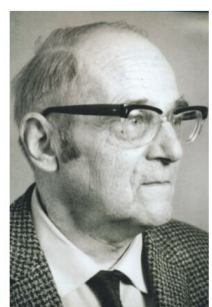
Minna Itkonen 2014-

Max Sandelin 1919-1929.

Gunnar Wahlberg 1929-1941.

Usko Koskinen-Tervaportti 1941-1986.

Anja Holopainen 1986-2002.

Hilikka Lakeus 2002-2008.

Riitta Vuorio-Natunen 2008-2014.